

שבועות

ד"ר עידית לוינץ גילאי

ביחידה זו נלמד על סוגיות חברתיות בהקשר של חג השבועות, מגילת רות:

א. לקט, שכחה ופאה חוקי האדמה הדואגים לחלשים, וכן התחקות אחר מקורותיהם המקראיים ; בחינת התפישה החברתית העולה מחוקים אלו והקשר בינם לבין חג השבועות.

ב. היחס לגר במגילת רות ובחברה היחס לגר במגילת רות ובמקורות נוספים.

כללי:

וְהָיָה כִּי-תָבֹא אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ נַחֲלָה וּירְשָׁתָהּ וַיִּשְׁכַּתְּ בָּהּ" (דברים כ"ו).

חג שבועות הינו אחד משלוש הרגלים: פסח, שבועות וסוכות. מועדים (זמנים) שבהם היו עולים בני-ישראל אל בית המקדש בירושלים.

החג שונה משני הרגלים האחרים בזה שלא נקבע לו תאריך קבוע במקרא והוא תלוי בחג הפסח כפי שנאמר: "וספרתם לכם ממחרת השבת, מיום הביאכם את עומר התנופה, שבע שבתות תמימות תהיינה. עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמישים יום..." (ויקרא כ"ג, טו-טז).

חג השבועות חל שבעה שבועות ויום, או חמישים יום, מיום הבאת העומר ומסמל את השילוב של הערכים החשובים ביותר בעם ישראל; את ערך החירות הפיזית שזכו לה בני ישראל עם יציאתם ממצרים ואת ערך החירות הרוחנית שאליה הגיעו עם קבלת התורה בהר סיני, ערכים אלו באים לידי ביטוי בשמות השונים שנתנו לחג.

הנחיות:

- נתחלק לשתי קבוצות.
- כל קבוצה תעסוק באחד מהנושאים.
- כל קבוצה תלמד היטב את הסוגיה ותדון בהקשר של בעד ונגד החוקים.
- מחצית כל קבוצה תהיה בעד החוקים ומחצית תהיה נגד.
- לאחר מכן יערך משפט בנושא. כל קבוצה תחשוב כיצד להציג את הנושא ואת עמדתה בפני השופטים, במטרה לשכנע.

לקט, שכחה ופאה – חוקים חברתיים:

קראו את מגילת רות פרק ב וענו על השאלות הבאות:

מה עושה רות כדי לקיים את נעמי ואת עצמה?

מדוע היא צריכה ללכת ללקט אחר הקוצרים?

לפי דבר הקוצרים עד כמה הצליחה רות בליקוט?

מה מצווה בעז על הקוצרים? מה מותר לרות לעשות?

מדוע זוכה רות ליחס מיוחד?

מתוך היחס המיוחד לרות מה אנו למדים על היחס למלקטות בדרך-כלל?

לקט, שכחה ופאה – חוקים חברתיים:

קראו את מגילת רות פרק ב וענו על השאלות הבאות:

מה עושה רות כדי לקיים את נעמי ואת עצמה?

מדוע היא צריכה ללכת ללקט אחר הקוצרים?

לפי דבר הקוצרים עד כמה הצליחה רות בליקוט?

מה מצווה בעז על הקוצרים? מה מותר לרות לעשות?

מדוע זוכה רות ליחס מיוחד?

מתוך היחס המיוחד לרות מה אנו למדים על היחס למלקטות בדרך-כלל?

מדוע רות מופתעת מיחסו של בעז?

לקט, שכחה ופאה – חוקים חברתיים:

קראו ויקרא פרק כ"ג פסוקים ט"ו-כ"ב

וענו על השאלות הבאות:

אילו מצוות מופיעות בקטע?

מה היא פאת השדה? מהו הלקט? מה צריך לעשות בהם? למי הם מיועדים?

מה הקשר בין חג השבועות לבין פאה ולקט?

איך מסביר קטע זה את מעשיה של רות?

האם בעז הסתפק במה שמצווה החוק ביחסו לרות? מה עשה מעבר לכך?

לאיזו בעיה נותנים חוקים אלו מענה? מהו המענה היום לעניים?

אהוב את הגר – היחס לגר במגילת רות ובימינו

זהו את כל המקומות בהם מופיעה התייחסות לגר במגילת רות.

מהו היחס הראוי לגר על פי המשתמע מן המגילה?

מהו היחס המקובל לגר על פי המשתמע מן המגילה?

מהי ההכרעה שעושה רות? מהו חלקו של הציבור בבית לחם בהכרעה זו?

מהו המסר אותו אנו יכולים לשאוב מן המגילה לחיינו כיום?

אהוב את הגר – היחס לגר במגילת רות ובימינו

קראו את מגילת רות פרק א' פסוקים ט"ו-י"ז. וענו:

כיצד מתגיירת רות?

מה התהליך שהיא עוברת על מנת להצטרף לעם ישראל?

האם זה תהליך רשמי וחיצוני או תהליך פנימי?

אהוב את הגר – היחס לגר במגילת רות ובימינו

קראו את מגילת רות פרק ב' פסוקים ה' - ז' וענו:

כיצד מזוהה רות? מה התואר שלה? במה היא מאופיינת?

קראו את מגילת רות פרק ב' פסוקים י' - יב' וענו:

איך רות מגדירה את עצמה?

למה מופתעת רות מהיחס של בעז? מה ניתן ללמוד מכך על היחס לנוכרים?

איך מתייחס בעז לרות? על פי מה הוא שופט אותה?

אהוב את הגר – היחס לגר במגילת רות ובימינו

קראו א ויקרא פסוקים ט' - י' וענו:

מה המצווה המופיעה בקטע? אל מי היא מכוונת?

מה ניתן ללמוד על מעמדם של הגרים בחברה? מה צריך להיות היחס אליהם?

קראו ויקרא יט, פסוקים ל"ג ח"ד וענו:

מה אסור לעשות לגר? למה המצווה מתייחסת דווקא לגר? למה קל יותר לרמות גר?

איזה יחס דורש המקרא לגר?

מה הנימוק ליחס הנדרש לגר?

איפה במגילת רות יחס כזה ניתן?

אהוב את הגר – היחס לגר במגילת רות ובימינו

קראו רות פרק ד' פסוקים י"ג-ט"ו וענו:

מה אומרות הנשים לנעמי על רות? האם הן מתייחסות למוצאה?

מה ניתן ללמוד על המסר של מגילת רות ביחס לגרים מכך שרות היא הסבתא רבתא של דוד המלך?

חשבו על המצב היום, איך מתייחסת החברה לגרים ונוכרים? לאנשים שחיים כאן אבל אינם מבני

המקום?

על מגילת רות וגיבורתה

על מגילת רות וגיבורתה רות המואבייה היא דמות מקראית, הגיבורה העיקרית של מגילת רות, והסבתא רבתא של דוד המלך על פי המקרא. מגילת רות מספרת את סיפורה של משפחת אלימלך משבט יהודה, שעקב הבצורת והרעב עוזבת את מולדתה והולכת לשדה מואב, אחד מאיבי ישראל באותה תקופה. לאחר זמן מת אבי משפחת אלימלך. בניה של אותה משפחה, מחלון וכיליון, מתחתנים עם שתי מואביות, רות ועורפה. לאחר כעשר שנים מתים גם שני הבנים, ונותרות רק נעמי, אם המשפחה, ושתי כלותיה. לאחר שלא נותר לה דבר ולאחר שהיא שומעת כי הבצורת בארץ ישראל פסקה, מחליטה נעמי לחזור למולדתה אבלה, חפויה וענייה, ומפצירה בכלותיה להניח לה, כי אין לה דבר לתת להן, היא מבקשת להפרד מהן.

על מגילת רות וגיבורתה

רות מתעקשת להישאר עם חמותה ואומרת "עמך עמי ואלוהיך אלוהי". היא מתעקשת שרק המוות יפריד ביניהן (מגילת רות א' י"ז). לאחר שהן חוזרות לבית לחם, הולכת רות ביוזמתה ובברכתה של חמותה לשדות, ללקט שיבולים אחר הקוצרים כפי שנהגו עניי ישראל באותם ימים (מתנות עניים). ביום הליכתה אל השדה מושכת רות את תשומת לבו של בעל השדה, בעז. בעז מברר אצל הנערים הקוצרים אודותיה, ומגלה שהיא קרובתו, כלת דודו אלימלך. לכן הוא מבקש מרות שלא תלך לשדה אחר, אלא תלקט רק בשדהו. בעז מבקש מהנערים הקוצרים להעניק לה יחס מיוחד ולא להטריד אותה, ומפגין כלפיה יחס חם.

על מגילת רות וגיבורתה

לאחר תקופה, יועצת נעמי לרות ללכת בלילה אל הגורן שם שוהה בעז בעת זמן זריית השעורים, ולשכב למרגלותיו במטרה לגרום לבעז לשאת אותה לאישה (מגילת רות ג' ד'). נראה כי נעמי מבקשת ממנה להשתמש ב"נשק" הפיתוי. רות נשמעת לה, מתרחצת, מתבשמת ולובשת את שמלותיה, ויורדת בלילה אל הגורן ושוכבת למרגלות בעז.

יש משהו קרוב יותר מבעז ולו שמורה זכות ראשונים אם יחפוץ להתחתן עם רות. אבל הוא מבטיח כי אם לא יחפוץ הקרוב השני לשאת אותה לאישה, הוא ישאה. למחרת בטרם עולה השחר הוא שולח אותה חזרה לביתה.

על מגילת רות וגיבורתה

למחרת המפגש בעז עולה לשער העיר ופוגש שם את קרוב המשפחה השני של רות. לאחר שהקרוב השני אינו רוצה לממש את זכותו, מתחתנים בעז ורות. מזיווג זה נולדה מלכות דוד.

הסיפור אודות רות המואביה מדגיש מאוד את הבחירה החופשית של האדם לעומת הייחוס שלו, וקובע כי אפילו גר שמגיע ממדינה אויבת והופכית לתרבות הישראלית כמו מואב, נמדד רק על פי מעשיו.

עץ היוחסין (על פי מגילת רות, ספר שמואל ודברי הימים), מראה את מרכזיותה של רות, ששדרת המנהיגות בממלכת יהודה משתלשלת ממנה.

